

Załącznik Nr 1
do Zarządzenia Nr 55/2024
Wójta Gminy Banie Mazurskie
Z dnia 4 lipca 2024 r.

Uchwała nr
RADY GMINY BANIE MAZURSKIE
z dnia

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów
Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Banie Mazurskie na lata 2024-2027**

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024r. poz. 609 z późn. zm.) oraz art. 4¹ ust.1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2151 z późn. zm.), art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2023 r., poz. 1939 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1 Przyjmuje się Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Banie Mazurskie na lata 2024-2027, który stanowi załącznik do uchwały.

§ 2 Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Nr/2024

Rady Gminy Banie Mazurskie

z dnia 2024 r.

Gminny Program Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów
Alkoholowych oraz Przeciwdziałania
Narkomanii
w Gminie Banie Mazurskie
na lata 2024- 2027

Spis treści

I WSTĘP	2
II UZALEŻNIENIA- ZARYS PROBLEMU	5
III Podstawy prawne Programu.....	7
IV DIAGNOZA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ NA TERENIE GMINY BANIE MAZURSKIE	10
IV 1. Skala zjawiska na terenie Gminy Banie Mazurskie	10
IV 2. Diagnoza uzależnień w środowisku lokalnym- wyniki badań ankietowych.....	16
VI Część programowa.....	23
VI 1. Cel główny i cele szczegółowe Programu.....	23
VI 2. Realizacja i monitoring Programu.....	30
VI 3. Zasady finansowania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	31
VI 4. Zasady wynagradzania członków GKRPA	31

I WSTĘP

Według raportu Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD)¹ uwzględniającego 52 kraje świata, na mieszkańca Unii Europejskiej przypada średnio 11,3 litra czystego alkoholu. Przynajmniej raz w miesiącu upija się 30% dorosłych. W w/w krajach od alkoholu uzależnionych jest 3,7% populacji – ok. 50 mln ludzi.

Jeżeli chodzi o Polskę, to według analiz OECD na jednego Polaka rocznie przypada średnio 11,7 litra czystego alkoholu. To odpowiada mniej więcej 2,4 butelki wina lub 4,5 litra piwa tygodniowo na osobę w wieku 15 lat i więcej. Co najmniej raz w miesiącu upija się 35% dorosłych - oznacza to, że na jedną "okazję" wypijamy ponad 80% butelki wina lub 1,5 litra piwa. W rozróżnieniu na płeć - mężczyźni w naszym kraju spożywają 18,4 litra czystego alkoholu na mieszkańca rocznie, w przypadku kobiet jest to 5,6 litra. Co ciekawe, kobiety o 62% częściej upijają się (w miesiącu), jeśli mają wyższe wykształcenie. Jeżeli zaś chodzi o młodzież, 17% chłopców i 21% dziewcząt w wieku 15 lat co najmniej dwa razy w życiu piło alkohol. Autorzy raportu podkreślają, że dzieci, które nigdy nie były pijane, mają o 42% większe szanse na dobre wyniki w szkole.

Zażywanie substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież szkolną zbadano także wiosną 2019 r. w ramach międzynarodowego projektu: „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD). Audytoryjne badania ankietowe zrealizowano na próbie reprezentatywnej uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat) oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (wiek: 17-18 lat) naszego kraju. Celem badania był przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych, ale także ocena czynników wpływających na rozpowszechnienie, ułożonych zarówno po stronie popytu na substancje, jak i ich podaży. Jak wynika z raportu, napoje alkoholowe są w naszym kraju najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży. Chociaż raz w ciągu całego swojego życia piło 80,0% uczniów z młodszej grupy i 92,8% uczniów z starszej grupy. Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 46,7% piętnasto/szesnastolatków i 76,1% siedemnasto-osiemnastolatków. Najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród całej młodzieży jest piwo, a najmniej – wino. Wysoki odsetek badanych przyznaje się do przekraczania progu nietrzeźwości. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem, chociaż

¹ Jak piją Polacy? Jak wypadamy na tle świata? Raport OECD o spożyciu alkoholu, Monika Mikołajska, 20.05.2021r., <https://www.medonet.pl/narodowy-test-zdrowia-polakow/zyj-zdrowiej,picie-alkoholu-jakwypadaja-polacy--nowy-raport-oecd,artykul,90827573.html> (data dostępu: 30.05.2024).

raz upiło się 11,3% uczniów z młodszej kohorty i 18,8% ze starszej grupy wiekowej. W czasie całego życia ani razu nie upiło się tylko 66,7% uczniów młodszych i 43,4% uczniów starszych².

Ponadto, jak wynika z najnowszego sondażu przeprowadzonego w czerwcu 2021 roku przez Centrum Badawczo-Rozwojowe BioStat® 22,9% Polaków deklaruje, że ograniczyło lub całkowicie zrezygnowało ze spożywania alkoholu podczas pandemii COVID-19. Równocześnie jednak do picia alkoholu w większych ilościach przyznaje się 10,9% uczestników sondażu. Zmian w zachowaniu dotyczącym picia alkoholu nie zauważyło 48,6% respondentów, natomiast 17,6% nie pije wcale³.

Przez wiele lat uzależnienie kojarzone było jedynie z zażywaniem substancji psychoaktywnych, jednakże coraz częściej kojarzy się ono również z czynnościami. Uzależnienie behawioralne określa takie formy zachowań, które nie są związane z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych, ale z wykonywaniem pewnych czynności (hazard, zakupy, granie w gry itp.), a ich specyfiką jest m.in. utrata kontroli nad tymi zachowaniami czy czynnościami.

Formalnie, do grupy tych zaburzeń możemy zaliczyć jedynie zaburzenie uprawiania hazardu, ponieważ od maja 2013 (data opublikowania klasyfikacji DSM-V) występuje ono w klasyfikacji zaburzeń psychicznych Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego.

Nieformalnie zaś za uzależnienie behawioralne należy uznać szereg zachowań, które stanowią przejaw patologii ze względu na intensywność ich podejmowania (i na konsekwencje, jakie ponosi jednostka), a nie sam fakt angażowanie się w nie. Przykładami najczęstszych uzależnień behawioralnych są: zakupoholizm, fonoholizm, hazard, seksoholizm, pracoholizm siecioholizm oraz zaburzenia odżywiania.

Współczesna wiedza o problematyce uzależnień od substancji oraz uzależnień behawioralnych nakazuje widzenie w nich zagrożenia o charakterze globalnym, które jednakże manifestuje się głównie na poziomie krajowym i lokalnym i właśnie w strukturach krajowych i regionalnych upatruje się coraz powszechniej skutecznych form reakcji na problem uzależnienia od substancji psychoaktywnych.

² J. Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 roku*, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2020.

³ https://www.biostat.com.pl/zwyczaje_prozdrowotne_polakow_podczas_covid_19.php (data dostępu: 30.05.2024).

Przygotowany Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2024-2027 w Gminie Banie Mazurskie, określa lokalną strategię w zakresie zarówno profilaktyki, jak i redukcji szkód zdrowotnych i społecznych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych w społeczności lokalnej. Istotnym elementem niniejszego programu są również zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym. Program opracowano zgodnie z wytycznymi Narodowego Programu Zdrowia (NPZ), który jest podstawowym dokumentem polityki zdrowia publicznego wyznaczającym cel strategiczny i cele operacyjne oraz najważniejsze zadania do realizacji na rzecz zwiększenia liczby lat przeżytych w zdrowiu oraz zmniejszenia społecznych nierówności w tym zakresie. Zadania dotyczące przeciwdziałania uzależnieniom zawarte są w celu operacyjnym Nr 2 NPZ: „Profilaktyka uzależnień”. Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025 wskazuje kilka obszarów aktywności samorządów lokalnych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom. Są to przede wszystkim zadania związane z edukacją i promocją zdrowia, profilaktyką, ale także wspieraniem leczenia, redukcją szkód zdrowotnych oraz rehabilitacją, reintegracją społeczną i zawodową osób uzależnionych. Wszystkie te działania ujęto w niniejszym dokumencie.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2024- 2027 w Gminie Banie Mazurskie jest kontynuacją zadań realizowanych w roku ubiegłym. Stanowi spis działań będących jednocześnie zadaniami własnymi gminy w obszarze zagadnień społecznych określonych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii. Określa plan działań w zakresie profilaktyki, promocji zdrowia oraz minimalizacji szkód związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych oraz rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniem, a także często skorelowaną z nim przemocą domową. Warto podkreślić, iż uzależnienie od alkoholu czy narkotyków jest chorobą chroniczną, postępującą i potencjalnie śmiertelną. Nie jest możliwe całkowite jej wyleczenie, a jedynie zahamowanie narastania jej objawów i szkód zdrowotnych z nią związanych.

II UZALEŻNIENIA- ZARYS PROBLEMU

Uzależnienia towarzyszą człowiekowi od dawna. W dzisiejszym świecie każdy człowiek w mniejszym, lub też w większym stopniu miał styczność z osobami uzależnionymi od alkoholu czy też innego rodzaju substancji psychoaktywnych. Obecnie, jest to niezmiernie istotny problem społeczny, przynoszący niewymierne szkody. Potrzebę przeciwdziałania temu zjawisku oraz pomocy terapeutycznej osobom uzależnionym podnosi się już od wielu lat.

Uzależnienie wiąże się z silną potrzebą, psychicznym przymusem albo zażywania jakiejś substancji albo wykonywania określonej czynności – uzależnienia behawioralne. Bez względu na to, czy będzie to uzależnienie od alkoholu, leków, narkotyków czy też hazardu, zakupów albo seksu, prowadzi do koncentrowania się życia wokół tego, co jest przyczyną uzależnienia. A sama osoba uzależniona będąc ofiarą nałogu cierpi w zasadzie w każdej sferze życia: emocjonalnej, psychicznej, intelektualnej i fizycznej.

Ogólne rozważania odnoszące się do etiologii alkoholizmu i narkomanii ujmowane są w kategoriach:

- makrospołecznych- podłoże stanowią zmiany w życiu społecznym;
- mikrospołecznych- uwarunkowania biologiczne, psychiczne i społeczne poszczególnych jednostek w kontekście uzależnień.

Szkody spowodowane przez alkoholizm czy narkomanię można określić w trzech głównych wymiarach:

- indywidualnym - oddziaływanie negatywne na zdrowie psychiczne i fizyczne osób pijących;
- społecznym - negatywne oddziaływanie na zdrowie psychiczne i fizyczne członków rodziny, przemoc w rodzinie, zakłócenia bezpieczeństwa publicznego, przestępczość, wypadki samochodowe, ubóstwo, bezrobocie itp.;
- ekonomicznym - koszty leczenia, wypadków drogowych, zaangażowania wymiaru sprawiedliwości, systemu pomocy społecznej i ubezpieczeń, lecznictwa odwykowego, przedwczesnej umieralności, spadku wydajności pracy itp.

Alkoholizm jest chorobą spowodowaną nadużywaniem napojów alkoholowych, natomiast narkomania, to uzależnienie od środków psychoaktywnych takich jak narkotyki, dopalacze. Z uzależnieniami tymi wiążą się zarówno konsekwencje zdrowotne dla uzależnionej osoby, jak również stanowią one problem socjalny i przyczyniają się do występowania zjawisk patologii społecznych. Alkoholizm czy narkomania są ściśle powiązane z występowaniem przestępczości, wypadkami w pracy, wypadkami drogowymi. Nadużywanie alkoholu i/lub narkotyków przez któregoś z rodziców osłabia więzi rodzinne i skutkuje występowaniem dysfunkcji w pełnieniu ról rodzicielskich, a także często jest przyczyną stosowania przemocy domowej.

Uzależnienie nie jest jednak jedynym problemem, jakie może spowodować używanie substancji psychoaktywnych. To również szereg problemów psychicznych i fizycznych, społecznych i gospodarczych. Dlatego istotne jest, aby odpowiednio szybko reagować na zjawiska oceniane jako szkodliwe i niepożądane, a spowodowane używaniem np. alkoholu lub narkotyków.

Choć może się wydawać, że uzależnienie od czynności jest łagodniejsze niż od substancji psychoaktywnych, to jednak każdy typ uzależnienia jest tak samo groźną chorobą.

Jednym z wielu działań służących ochronie zdrowia, zmierzającym do zapobiegania problemom związanym z uzależnieniami jeszcze zanim te wystąpią, jest profilaktyka. Aby jednak ta przyniosła pożądane rezultaty, musi być prowadzona przede wszystkim w oparciu o programy i działania o potwierdzonej naukowo skuteczności.

Termin profilaktyka uzależnień oznacza świadome działanie nastawione na jednostki lub grupy społeczne mające na celu ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych oraz zapobieganie różnorodnym problemom z tym związanym zanim one wystąpią. Profilaktyka uzależnień polega na:

- ✓ eliminowaniu lub redukowaniu wpływu znaczących czynników ryzyka używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych,
- ✓ lub ich osłabianiu/kompensowaniu poprzez wzmacnianie czynników chroniących.

Czynniki ryzyka to wszystkie elementy (warunki środowiska, sytuacje, cechy i zmienne indywidualne) zwiększające ryzyko wystąpienia zachowań problemowych (stanowiących zagrożenie dla prawidłowego rozwoju lub funkcjonowania społecznego) i związanych z nimi szkód. Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki, a więc zmniejszające

prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych⁴. Wiedza na temat czynników ryzyka i czynników chroniących stanowi podstawę do opracowywania (i ewaluacji) skutecznych programów i strategii profilaktycznych.

Samorząd lokalny dysponując największą wiedzą o problemach swoich społeczności, może przedsięwziąć środki zaradcze oraz naprawcze adekwatne do problemów. Konsekwencje i szkody związane z używaniem środków odurzających usytuowane są w społecznościach lokalnych, mają swoją specyfikę wyznaczoną przez środowisko lokalne, lokalne problemy i zasoby, tu mogą być rozpoznane i tu powinny być rozwiązywane. Gmina, na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, stała się podmiotem właściwym do tego, aby zmierzyć się z problemami uzależnień występującymi w jej społeczności i podejmować zorganizowane, samodzielne działania dla lepszego radzenia sobie z nimi.

III Podstawy prawne Programu

Podstawowym aktem prawnym regulującym kwestie związane z uzależnieniem od alkoholu jest w Polsce ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zwana dalej ustawą. Zgodnie z ustawą „prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gminy” (art. 4¹ ust.1 ustawy). W szczególności ustawodawca wskazał następujące obszary działań:

- 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu;
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą domową;
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;

⁴ http://www.parpa.pl/download/slownik_terminow.pdf (data dostępu: 30.05.2024).

4) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;

5) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego;

6) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej i klubów integracji społecznej.

Realizacja w/w zadań jest prowadzona w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii stanowiącego część strategii rozwiązywania problemów społecznych, uchwalanego przez radę gminy, uwzględniającego cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, określone w Narodowym Programie Zdrowia. Elementem gminnego programu mogą być również zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym. Gminny program jest realizowany przez ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych, o których mowa w przepisach o pomocy społecznej, lub inną jednostkę wskazaną w tym programie. W celu realizacji gminnego programu wójt może powołać pełnomocnika. Program ten sporządza się na okres nie dłuższy niż 4 lata.

Natomiast zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii do zadań własnych gminy należy także przeciwdziałanie narkomanii (art. 10 ustawy). Ustawodawca wskazał w szczególności następujące obszary działań:

- 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem;
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej;
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
- 4) wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii;

- 5) pomoc społeczną osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.

Realizacja powyższych zadań, jest prowadzona w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

Program opiera się na także na następujących aktach prawnych, m.in.:

- ✓ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- ✓ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym;
- ✓ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej;
- ✓ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
- ✓ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- ✓ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych;
- ✓ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- ✓ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii to podstawowy dokument polityki społecznej i zdrowia publicznego, który służy realizacji kierunków i celów działań na rzecz poprawy zdrowia, w szczególności w obszarze problemów uzależnień, skierowany do mieszkańców Gminy Banie Mazurskie.

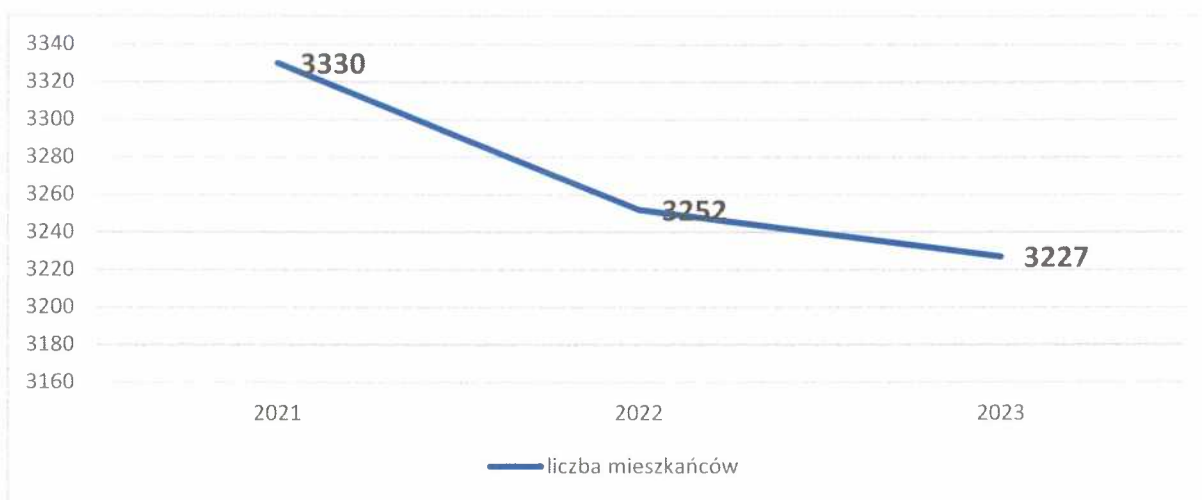
IV DIAGNOZA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ NA TERENIE GMINY BANIE MAZURSKIE

IV 1. Skala zjawiska na terenie Gminy Banie Mazurskie

Banie Mazurskie to gmina wiejska w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie gołdapskim. Gmina sąsiaduje z gminami: Budry, Gołdap, Kowale Oleckie, Kruklanki, gmina Pozezdrze. Gmina sąsiaduje także z Rosją.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w Gminie Banie Mazurskie liczba mieszkańców na dzień 30.06.2023 r. wynosiła 3 227 osób, z czego kobiety stanowiły 49%, a mężczyźni 51%. W latach 2021-2023 liczba mieszkańców gminy Banie Mazurskie zmniejszyła się.

Wykres 1. Liczba mieszkańców w latach 2021-2023.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/4123>

Ludność Gminy cechuje ujemny poziom przyrostu naturalnego. Według stanu na dzień 30.06.2023 roku na terenie gminy urodziło się 9 dzieci, a zmarły 24 osoby.

Tabela 1. Przyrost naturalny w Gminie Banie Mazurskie- lata 2021-2023.

	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2021	12	49	-37
2022	15	66	-51
2023	9	24	-15

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/kategoria/4123>

W skład jednostek organizacyjnych Gminy Banie Mazurskie wchodzi:

- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;
- ✓ Gminny Ośrodek Kultury i Promocji;
- ✓ Zespół Placówek Oświatowych;
- ✓ Gminna Biblioteka Publiczna.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 2 pkt 1 i art. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej).

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baniach Mazurskich jest podstawową jednostką systemu pomocy społecznej Gminy Banie Mazurskie, w skład której wchodzi samodzielne stanowiska oraz zespoły.

W 2023 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baniach Mazurskich objął pomocą 155 rodzin, w których przebywało 380 osób. Dane zawarte w tabeli 2 wskazują, że w ostatnim roku zmalała liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej. Jak wynika z tabeli 3, najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej w 2023 roku na terenie gminy Banie Mazurskie było bezrobocie oraz niepełnosprawność. Warto podkreślić, iż w latach 2021- 2023 zmalała liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu.

Tabela 2. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2021-2023.

	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Liczba rodzin ogółem	177	249	155

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baniach Mazurskich

Tabela 3. Powody przyznawania pomocy społecznej- liczba rodzin⁵.

	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Niepelnosprawność	57	53	49
Bezrobocie	104	91	78
Ubóstwo	117	92	25
Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych	12	13	11
Potrzeba ochrony macierzyństwa	33	26	21
Długotrwała lub ciężka choroba	65	8	41
Przemoc domowa	1	0	0
Alkoholizm	22	19	7
Narkomania	1	0	1
Inne	10	10	8

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baniach Mazurskich

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest powoływana na podstawie art. 4¹ ust. 3 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta. W skład gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych wchodzi osoby przeszkolone w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (art. 4¹ ust. 4 ww. ustawy), a zasady wynagradzania członków gminnych komisji określa rada gminy w gminnych programach rozwiązywania

⁵ W jednym przypadku podstawą do udzielenia pomocy może być równocześnie kilka przesłanek.

problemów alkoholowych (art. 4¹ ust. 5 ww. ustawy). Do ustawowych zadań gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych należy:

- ✓ inicjowanie działań w zakresie realizacji zadań własnych gminy związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych (wymienionych powyżej) - (art. 4¹ ust. 3 ww. ustawy);
- ✓ podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego (art. 4¹ ust. 3 ww. ustawy);
- ✓ opiniowanie wydawania zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych - zgodność lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałami rady gminy, o których mowa w art. 12 ust. 1 i 2 ww. ustawy (limit i lokalizacja punktów, w których sprzedawane i podawane są napoje alkoholowe);
- ✓ kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych (na podstawie upoważnienia wystawionego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta) - (art. 18 ust. 8 ww. ustawy).

W 2023 roku członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Baniach Mazurskich uczestniczyli w 17 posiedzeniach, podczas których realizowano zadania, opracowywano działania profilaktyczne, rozpatrywano złożone wnioski o zastosowanie leczenia odwykowego oraz porządkowano sprawy organizacyjne GKRPA.

W ramach działalności Komisja zaopiniowała 1 zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych.

Do komisji wpłynęło 10 wniosków o leczenie odwykowe, 3 osoby zobowiązały się skorzystać z porad terapeuty do spraw uzależnień i psychologa;

Członkowie Komisji brali udział w 19 posiedzeniach grup roboczych Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przemocy domowej.

Przeprowadzono także szkolenie dla sprzedawców alkoholu we wszystkich punktach sprzedaży na terenie gminy, a następnie zrealizowano kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie całej gminy.

Tabela 4. Działalność GKRPA.

GKRPA			
	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Posiedzenia GKRPA (ogółem)	10	12	17
Postanowienia opiniujące			
lokalizację punktów sprzedaży	4	3	1
napojów alkoholowych			
Do Komisji wpłynęło:			
Wniosków o leczenie odwykowe	11	2	10

Źródło: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Baniach Mazurskich

Zgodnie z przepisami art. 12 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dn. 26 października 1982, na terenie Gminy Banie Mazurskie Rada Gminy Uchwałą Nr XL/219/2018 z dnia 31 lipca 2018 roku w sprawie ustalenia maksymalnej liczby zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych oraz zasad usytuowania na terenie Gminy Banie Mazurskie miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych ustaliła następującą maksymalną liczbę zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych:

1. zawartości do 4,5% alkoholu oraz piwa w wysokości 25,
2. o zawartości powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa) w wysokości 20,
3. o zawartości powyżej 18% w wysokości 15, w tym:
 - a. liczbę zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży:
 - o zawartości do 4,5% alkoholu oraz piwa na 7,
 - o zawartości powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa) na 5,
 - o zawartości powyżej 18% na 5,
 - b. liczbę zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży:
 - zawartości do 4,5% alkoholu oraz piwa na 18,
 - o zawartości powyżej 4,5% do 18% alkoholu (z wyjątkiem piwa) na 15,
 - o zawartości powyżej 18% na 10.

W latach 2021-2023 na terenie Gminy Banie Mazurskie realizowane były kampanie i programy profilaktyczne, wśród których należy wymienić m.in.:

➤ 2021 rok:

- ✓ Program profilaktyczny pn. „Archipelag skarbów” skierowany do dzieci z klas VII i VIII;
- ✓ Program profilaktyczny pn. „Cuder” skierowany do dzieci z klas V i VI;
- ✓ Program profilaktyczny pn. „Rozwijaj pasję zamiast talentów” skierowany do osób z różnych grup wiekowych;
- ✓ Program profilaktyczny pn. „Sport, edukacja, informacja kompleksowe zadanie przeciwdziałaniu patologiom społecznym” skierowany do osób z różnych grup wiekowych.

➤ 2022 rok:

- ✓ Projekt profilaktyczny pn. „Uzależnieniom internetowym mówimy STOP” skierowany do uczniów szkół podstawowych;
- ✓ Program profilaktyczny pn. „Rozwijaj pasję zamiast talentów” skierowany do osób z różnych grup wiekowych;
- ✓ Program profilaktyczny pn. „Sport, edukacja, informacja kompleksowe zadanie przeciwdziałaniu patologiom społecznym” skierowany do osób z różnych grup wiekowych;
- ✓ Działania profilaktyczne pt. „Uzależnienia? Nie dla mnie, żyję zdrowym stylem”;
- ✓ Program profilaktyczny pn. „Kultura jest alternatywą”.

➤ 2023 rok:

- ✓ Działania profilaktyczne pt. „STOP PORTALOM SPOŁECZNOŚCIOWYM I INNYM UZALEŻNIENIOM XXI WIEKU! ZNAM ALTERNATYWĘ SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO”;
- ✓ Działania profilaktyczne pt. „UZALEŻNIENIOM BEHAWIORALNYM MÓWIMY STOP”;
- ✓ Kampanie profilaktyczne pt.: „Nie płąć alkoholem...”; „Nie płąć piwem, nie płąć flaszką, nałóg nie jest wszak igraszką. Nie płąć flaszką, nie płąć piwem, za przysługę płąć grosiwem”; „Pozwól człowiekowi dokonać wyboru- Za przysługę daj pieniądze zamiast alkoholu”; „Alkohol to nie waluta”; Profilaktyczny piknik rodzinny pod Biało-Czerwoną”; „Otwórz się na pomoc”; „Czym skorupka za młodu nasiąknie”.

Nadużywanie/ uzależnienie od alkoholu jednego z członków rodziny sprzyja także pojawieniu się przemocy w tej rodzinie.

W latach 2021-2023 na terenie Gminy Banie Mazurskie wdrożono łącznie 31 procedur Niebieska Karta. W analizowanym okresie liczba wdrażanych procedur ma tendencję dynamiczną- w 2022 roku liczba ta zmalała, a następnie wzrosła w 2023 roku. Instytucją, która najczęściej wszczyna ową procedurę jest Policja.

Tabela 5. Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart – A”.

Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart – A”			
	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Ogółem, w tym przez:	12	8	11
Policję	11	8	11
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	1	0	0

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baniach Mazurskich

Na terenie gminy Banie Mazurskie funkcjonuje Punkt Konsultacyjny GKRPA dla osób nadużywających alkoholu, członków ich rodzin i osób dotkniętych przemocą. W 2023 roku dla mieszkańców gminy dostępna była pomoc: psychologa, terapeutę uzależnień i współuzależnień.

IV 2. Diagnoza uzależnień w środowisku lokalnym- wyniki badań ankietowych

Poniższe dane odnoszą się do Diagnozy uzależnień na terenie Gminy Banie Mazurskie przeprowadzonej w pierwszej połowie 2024 r. Badanie przeprowadzono za pomocą badań ankietowych wśród dwóch grup reprezentujących lokalne środowisko:

- dorośli mieszkańcy;
- dzieci i młodzież szkolna.

W obszarze zagadnień związanych z uzależnieniami, diagnoza wykazała:

1. Dorośli mieszkańcy gminy Banie Mazurskie:

- ✓ Mieszkańcy gminy Banie Mazurskie za najbardziej istotny problem w ich środowisku lokalnym uznali uzależnienie od alkoholu.
- ✓ Największy odsetek respondentów- 41% przyznaje, że pierwszy raz pili alkohol pomiędzy 16 a 18 rokiem życia. Poza tym, 29% wskazało, że inicjacja alkoholowa miała

miejsce powyżej 18 roku życia, a 27%, że w wieku pomiędzy 13 a 15 lat. Pozostałe 2% badanych deklaruje abstynencję.

- ✓ Nieco ponad połowa mieszkańców odpowiedziała, że pije alkohol kilka razy w roku (51%). Oprócz tego, 17% ankietowanych zaznaczyło, że sięga po niego kilka razy w miesiącu, 10%- kilka razy w tygodniu, a 5%- raz w tygodniu. W tym pytaniu 17% badanych zadeklarowało abstynencję.
- ✓ Badani zaznaczali najczęściej, że wypijają jednorazowo 1-2 porcje alkoholu- 34%. Poza tym, respondenci przyznali, że spożywają jednorazowo 3-4 porcje- 22%, 5-6 porcji- 7%, 7-8 porcji- 2%. W tym pytaniu 34% ankietowanych zadeklarowało abstynencję. Wobec tego należy uznać, że większość badanych nie wypija jednorazowo znacznych ilości alkoholu.
- ✓ Połowa mieszkańców gminy Banie Mazurskie uważa, że w okolicy znajduje się zbyt dużo punktów, w których można kupić alkohol (51%). Pozostałe 49% jest zdania, że jest ich odpowiednia ilość.
- ✓ 39% badanych wie, gdzie może zgłosić się po pomoc osoba uzależniona od alkoholu. Ankietowani wskazywali na Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradnię Leczenia Uzależnień w Gołdapi, klub Anonimowych Alkoholików w Gołdapi, lekarza POZ.
- ✓ Następnie ankietowani zostali poproszeni o wskazanie, w jakim stopniu zgadzają się z określonymi stwierdzeniami. Pierwsze ze stwierdzeń dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie nie jest rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności gminy Banie Mazurskie, ponieważ łącznie 78% badanych zaznaczyło, iż nie zgadza się z powyższym stwierdzeniem. Kolejne stwierdzenie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. Łącznie 92% badanych mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że „dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany”. Poza tym, 75% respondentów ocenia osoby pijące alkohol, jako zagrażające lub raczej zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym. Jednocześnie 44% badanych uważa, że osoby nieletnie mają łatwość w zakupie alkoholu w lokalnych sklepach. Wszyscy respondenci zaznaczyli, że kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie nawet niewielkich ilości alkoholu, a 93% jest zadania, że prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu jest zabronione. Kolejno, w opinii 88% ankietowanych picie alkoholu nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.

- ✓ Większość mieszkańców gminy Banie Mazurskie- 68% twierdzi, że ma w swoim otoczeniu osoby, które przyjmują narkotyki lub dopalacze, z czego 10% respondentów zna jedną osobę, 41% zna od 2 do 5 osób, 10% zna od 6 do 10 osób, a 7% zna ponad 10 osób zażywających owe substancje odurzające.
- ✓ Badani wskazywali, że największą popularność w ich środowisku lokalnym ma marihuana oraz haszysz- 44% ankietowanych zna osoby zażywające owe substancje.
- ✓ Prawie wszyscy respondenci (90%) wskazali, że nie wiedzą, gdzie można nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.
- ✓ Zapytano badanych czy kiedykolwiek grali na automatach lub w gry liczbowe Totalizatora Sportowego. Ponad ¼ respondentów- 29% wskazało, że grali w tego rodzaju gry. Mieszkańcy gminy Banie Mazurskie odpowiadali najczęściej, że grają w owe gry, ponieważ chcą zasilić domowy budżet (42%).
- ✓ Następnie zapytano badanych czy kiedykolwiek grali w hazardowe gry internetowe. Prawie wszyscy respondenci- 5% wskazało, że nie grali nigdy w tego rodzaju gry. Ankietowani, którzy grają w owe gry, robią to, ponieważ chcą zasilić domowy budżet.
- ✓ Prawie wszyscy- 95% mieszkańców gminy Banie Mazurskie odpowiedziało, że ich zdaniem raczej można uzależnić się od gier na pieniądze.
- ✓ Następnie respondenci zostali poproszeni o ocenę rozpowszechnienia niektórych z uzależnień (zarówno uzależnień od substancji, jak i uzależnień behawioralnych) w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów jest odsetek mieszkańców, którzy wskazują dany problem, jako bardzo powszechny i dość powszechny. Uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, że mieszkańcy gminy Banie Mazurskie za najbardziej rozpowszechnione uzależnienie w środowisku lokalnym uznali alkoholizm (łącznie 88%). Natomiast jako najmniej powszechne uzależnienia wskazali zaburzenia odżywiania (łącznie 17%).
- ✓ Jak wynika z przeprowadzonych badań 88% mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Badani, którzy widzą potrzebę prowadzenia działań z zakresu profilaktyki uzależnień wskazywali, że najbardziej istotne jest organizowanie otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (31%) oraz udzielanie wsparcia psychologicznego dla rodzin (28%). Nieco mniejsze odsetki wskazały na prowadzenie warsztatów profilaktycznych dla uczniów (19%) oraz ogólnopolskich kampanii profilaktycznych (19%).

2. Dzieci i młodzież ze szkół podstawowych:

Substancje psychoaktywne: alkohol:

- ✓ W pierwszej kolejności uczniowie zostali poproszeni o subiektywną ocenę, czy ich rówieśnicy spożywają alkohol. 25% uczniów przyznało, że ich rówieśnicy piją alkohol. Następnie badanych zapytano o to, w jakich miejscach ich koledzy/ koleżanki spożywają alkohol. Uczniowie wskazywali najczęściej na świeże powietrze (31%) oraz imprezy/ dyskoteki (31%). Poza tym respondenci odpowiadali, że ich rówieśnicy piją alkohol podczas szkolnych wycieczek (25%) oraz w domu (13%). Jeżeli chodzi o przyczyny z jakich młodzi ludzie sięgają po alkohol ankietowani wskazywali najczęściej na lepszą zabawę, wyluzowanie się (28%), chęć zaimponowania innym (23%) oraz zapomnienie o problemach (22%).
- ✓ Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w Polsce obowiązuje zakaz sprzedaży i podawania alkoholu osobom nieletnim. Zapytano zatem uczniów ze szkół podstawowych o źródło pozyskiwania alkoholu przez ich rówieśników, którzy są przecież niepełnoletni. Badani wskazywali najczęściej, że nie wiedzą w jaki sposób ich koledzy/ koleżanki zdobywają alkohol (45%). Jednakże, ci uczniowie, którzy posiadają taką wiedzę przyznawali, że alkohol kupują im starsi koledzy (44%), proszą obcych ludzi pod sklepem o jego zakup (23%), podkradają go rodzicom (19%), czy też nawet kupują go sami (9%).
- ✓ Jak wynika z przeprowadzonych badań inicjację alkoholową ma za sobą 16% uczniów, z czego 8% spożywa go rzadziej niż raz w miesiącu, 5% co najmniej raz w tygodniu, a 3% co najmniej raz w miesiącu. W kolejnym pytaniu zapytano respondentów o to, ile razy w życiu pili już alkohol. W tym pytaniu 75% uczniów zadeklarowało, że nigdy dotąd nie piło alkoholu. Ankietowani, którzy mają za sobą inicjację alkoholową wskazywali najczęściej, że spożywali dotąd alkohol 1 lub dwa razy (16%). Znacznie niepokoi jednak, że 10% uczniów sięgało po alkohol już wielokrotnie. Szczególnie niebezpieczne dla zdrowia młodego człowieka, jak również dla porządku publicznego jest picie w znacznych ilościach, a zwłaszcza prowadzące do przekroczenia progu nietrzeźwości. Stanu silnego upojenia alkoholem doświadczyło 8% badanych, z czego 3% upiło się dotąd 1-2 razy, 2% 3-5 razy, a 3% nawet 40 razy lub więcej. Następnie zapytano uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. Uczniowie najczęściej sięgają po piwo (13%). Natomiast najmniejszą popularność ma wśród nich wino (3%) oraz alkopopy (3%). Wśród powodów, z jakich sięgają po alkohol uczniowie zaznaczali

różnorodne przyczyny. Badani odpowiadali głównie, że piją alkohol z ciekawości (9%). Nieco mniejsze odsetki zaznaczyły, że sięgają po niego dla towarzystwa (5%), z chęci lepszej zabawy (5%), by zapomnieć o problemach (5%) czy też złagodzić stres (5%), w celu zmniejszenia objawów kaca (5%), pod wpływem znajomych (3%), z nudy (3%), bez konkretnego powodu (3%), a także dlatego, że lubią jego smak (3%).

- ✓ W kolejnym pytaniu do spożywania alkoholu przyznało się 12% uczniów, przy czym 11% deklaruje, że ich rodzice wiedzą o tym, że pili alkohol, a 2% wskazuje, że rodzice nie mają takiej wiedzy. Wśród reakcji rodziców na spożywanie alkoholu przez ich dzieci, uczniowie zaznaczali najczęściej, że ich opiekunowie przeprowadzili z nimi rozmowę (9%). Poza tym, 2% odpowiedziało, że ich rodzice szukali pomocy u specjalisty. Niepokojące jest, że 2% uczniów wskazało, że ich opiekunowie w ogóle nie zareagowali na informację o spożywaniu przez nich alkoholu.

Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze:

- ✓ Wyniki badań wskazują, że niektórzy uczniowie mogą przejawiać problemy związane z przyjmowaniem narkotyków- 5% badanych zaznaczyło, że ich rówieśnicy mają kontakt z narkotykami albo z dopalaczami.
- ✓ 5% uczniów przyznało, że ma za sobą inicjację narkotykową. Jeżeli chodzi o źródło pozyskania narkotyków albo dopalaczy, wszyscy uczniowie, którzy odpowiedzieli, że próbowali owych substancji, zaznaczyli, że to pytanie ich nie dotyczy. Poza tym, badani wskazywali, że dostali je od kolegi/ koleżanki (25%), a także kupili je od kolegi/ koleżanki (25%). Zapytani o miejsce zażywania narkotyków/ dopalaczy ankietowani odpowiadali, że przyjmowali je w innym miejscu niż wymienione w ankiecie (100%), w domu (33%), na terenie szkoły (33%), pod sklepem (33%), podczas wycieczek szkolnych (33%), w barze/ w klubie (33%).
- ✓ Wśród przyczyn zażywania narkotyków/dopalaczy uczniowie wymieniali: zwyczaj (33%), przyjemność/ relaks (33%), chęć dobrej zabawy (33%), chęć zaimponowania w towarzystwie (33%), chęć bycia modnym (33%) oraz inne niż wymienione w ankiecie (33%).
- ✓ Jeżeli chodzi o subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy, to uczniowie w większości wskazywali, że nie wiedzą czy zdobycie narkotyków lub dopalaczy byłoby w ich miejscowości łatwe/trudne (77%). Jednakże, 5% uczniów twierdzi, że byłoby to łatwe, a 19% zaznaczyło, że byłoby to trudne.

- ✓ Kolejno, zapytano uczniów, czy znają w swojej miejscowości miejsca, w których można kupić narkotyki lub dopalacze. Większość badanych nie posiada takiej wiedzy (88%). Aczkolwiek część uczniów zna miejsca, w których można kupić narkotyki lub dopalacze. Ankietowani wskazywali, że można je kupić w innych miejscach niż wymienione w ankiecie (8%), na boisku sportowym (2%), na osiedlu (2%) oraz na dyskotecie (2%).

Uzależnienia behawioralne:

- ✓ Jeżeli chodzi o częstotliwość korzystania z komputera, to badani deklarowali najczęściej, że spędzają przed nim powyżej 6 godzin dziennie (23%) oraz do 4 godzin dziennie (20%). Część uczniów zaznaczyło, że korzysta z komputera kilka razy w tygodniu (16%), do 2 godzin dziennie (14%) lub też do 6 godzin dziennie (2%). Pozostałe 25% uczniów odpowiedziało, że nie korzysta z komputera. Uzyskane wyniki w praktyce mogą oznaczać, że po przyjściu ze szkoły korzystanie z komputera jest dla wielu uczniów jedyną formą spędzania czasu. Uczniowie, którzy korzystają z komputera powyżej 4 godzin dziennie mogą przejawiać symptomy uzależnienia. Uczniowie zostali poproszeni o określenie, w jaki sposób najczęściej wykorzystują komputer, kiedy spędzają przy nim czas. Najbardziej popularnymi formami okazują się być: kontakt ze znajomymi (67%), oglądanie filmów (67%), słuchanie muzyki (64%) oraz granie w gry online (48%). Nieco mniej czasu spędzanego przed komputerem dzieci i młodzież poświęcają na naukę (31%), inne czynności niż wymienione w ankiecie (25%), robienie zakupów online (23%), poznawanie nowych osób (19%) oraz prowadzenie bloga lub własnej strony (9%).
- ✓ Uczniowie z gminy Banie Mazurskie deklarowali najczęściej, że grają w gry komputerowe od trzech do sześciu godzin dziennie (28%) oraz od jednej do trzech godzin dziennie (25%). Ankietowani wskazywali również, że spędzają w ten sposób czas do godziny dziennie (8%), a także powyżej 6 godzin dziennie (13%). Pozostałe 27% uczniów odpowiedziało, że nie gra w gry komputerowe.
- ✓ Uczniowie ze szkół podstawowych wskazywali najczęściej, że korzystają z telefonu nawet powyżej 5 godzin dziennie (36%) lub też od 2 do 3 godzin dziennie (31%). Część uczniów zaznaczyło, że korzysta z telefonu komórkowego od 4 do 5 godzin dziennie (14%) oraz do godziny dziennie (13%). Pozostałe 6% uczniów odpowiedziało, że nie używa telefonu komórkowego.

- ✓ Łącznie 70% badanych deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki. Aczkolwiek, spora część uczniów przyznaje, że odczułaby brak dostępu do Internetu (14%). Jednocześnie 16% ankietowanych stwierdziło, że dostęp do Internetu jest dla nich na tyle istotny, że brak takiej możliwości odczuliby bardzo negatywnie.
- ✓ Uczniowie z gminy Banie Mazurskie w większości nie mają doświadczeń związanych z grami internetowymi na pieniądze. Jednakże, 16% badanych przyznało, że grało w tego rodzaju gry, z czego 13% grało już w gry internetowe na pieniądze kilka i więcej razy.
- ✓ Jeżeli chodzi o konkursy organizowane przez gazety czy operatorów telefonicznych, które polegają na wysyłaniu płatnych sms-ów, to są one nieco bardziej popularne wśród uczniów niż hazardowe gry internetowe. 12% badanych ma osobiste doświadczenia z tego typu „rozrywką”, z czego 9% grało w te gry kilka razy, a 3% wiele razy.
- ✓ Badani zostali także poproszeni o ocenę powszechności występowania niektórych zjawisk w ich otoczeniu. Za najbardziej powszechne uczniowie ze szkół podstawowych uznali uzależnienie od Internetu (62%) oraz uzależnienie od smartfona (65%). Natomiast jako najrzadziej występujące badani ocenili uzależnienie od hazardu (91%).

V Zasoby lokalne umożliwiające profilaktykę uzależnień

Grupy, instytucje oraz organizacje funkcjonujące na terenie gminy lub obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców, które prowadzą działalność na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii należy zaliczyć do zasobów umożliwiających profilaktykę i terapię uzależnień od substancji odurzających. Wśród tych, które udzielają wsparcia mieszkańcom Gminy Banie Mazurskie znajdują się przede wszystkim:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baniach Mazurskich;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Baniach Mazurskich;
- Zespół Interdyscyplinarny w Baniach Mazurskich;
- Punkt Konsultacyjny GKRPA w Baniach Mazurskich;
- Gminny Ośrodek Kultury i Promocji w Baniach Mazurskich;
- Gminną Bibliotekę Publiczną w Baniach Mazurskich;
- Komenda Powiatowa Policji w Gołdapi;
- Placówki oświatowe z terenu Gminy Banie Mazurskie;

- Ośrodki Opieki Zdrowotnej;
- Organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, które w swojej działalności zajmują się profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień od substancji oraz uzależnień behawioralnych.

VI Część programowa

VI 1. Cel główny i cele szczegółowe Programu

Głównym celem wyznaczonym w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2024- 2027 w Gminie Banie Mazurskie jest:

Ograniczenie społecznych skutków i szkód zdrowotnych, wynikających z nadużywania napojów alkoholowych, używania innych substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych poprzez prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

Profilaktyka prowadzona będzie, odpowiednio do stopnia ryzyka, na trzech poziomach:

- profilaktyka uniwersalna - adresowana do całej niezdiagnozowanej populacji i jej podgrup (dzieci, młodzieży, dorosłych, kobiet w ciąży); jej celem jest dostarczenie każdemu wiedzy i umiejętności niezbędnych do zapobiegania problemom;
- profilaktyka selektywna - adresowana do grup zwiększonego ryzyka, które z uwagi na szczególne warunki życiowe, podlegają działaniu licznych czynników ryzyka i są bardziej zagrożone występowaniem problemów i zaburzeń (np. dzieci alkoholików, dzieci z domów dziecka, dzieci adoptowane, młodzież, która „wypadła” ze szkoły, bezdomni itp.) jej celem jest opóźnianie inicjacji w zakresie różnych zachowań ryzykownych; profilaktyka selektywna jest dostosowana do specyficznych potrzeb danej grupy;
- profilaktyka wskazująca - adresowana do tych jednostek z grup ryzyka, u których występują wczesne sygnały problemów i liczne niepokojące zachowania (np. częste wagarzy, okresowe upijanie się); jej celem jest ograniczenie czasu trwania dysfunkcji; wymaga indywidualnej diagnozy i polega na redukowaniu czynników ryzyka obecnych w samej jednostce i w jej środowisku (np. rodzinnym); nie jest to jednak terapia.

Osiągnięciu celu głównego ma służyć realizacja przedstawionych na kolejnych stronach celów szczegółowych. Będzie to możliwe przy zaangażowaniu wszystkich instytucji

działających na terenie gminy, podmiotów społecznych i gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej.

I CEL SZCZEGÓŁOWY: Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od alkoholu i narkotyków.

Kierunki działań:

- Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w tym podejmowanie czynności zmierzających do objęcia leczeniem osób uzależnionych, motywowanie osób nadużywających alkoholu do podjęcia leczenia i przyjmowanie wniosków dotyczących kierowania na obowiązkowe leczenie odwykowe;
- Rozpowszechnianie informacji o możliwościach korzystania z pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz narkotyków, jak również dla osób współuzależnionych m.in. poprzez rozpropagowywanie materiałów edukacyjno-informacyjnych w środowisku lokalnym;
- Finansowanie zakupu materiałów biurowych niezbędnych do realizacji programu;
- Diagnozowanie problemów rodzin z uzależnieniami i organizowanie pomocy dla wszystkich jej członków;
- Opłacanie kosztów powołania biegłych orzekających w przedmiocie uzależnienia od alkoholu, psychologa psychiatry, radcy prawnego.

Wskaźniki monitorujące (roczne):

- ✓ liczba opinii na wydanie zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych,
- ✓ liczba wniosków o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego,
- ✓ liczba przeprowadzonych rozmów motywujących z osobami z problemem uzależnień i współuzależnienia,
- ✓ liczba rozpowszechnionych informacji,
- ✓ liczba przeprowadzonych diagnoz.

Okres realizacji: lata 2024-2027

II CEL SZCZEGÓŁOWY: Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe oraz narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą domową.

Kierunki działań:

- Finansowanie działalności Punktu Konsultacyjnego GKRPA, w tym dla osób uzależnionych i członków ich rodzin oraz rodzin, w których występuje problem przemocy domowej;
- Poszerzanie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym oraz z rodzin z problemem przemocy domowej;
- Zwiększenie dostępności i podniesienie jakości specjalistycznej pomocy dla osób doznających przemocy domowej, udzielanie pomocy osobom/rodzinom doświadczającym przemocy, w tym wdrażanie procedury „Niebieska Karta”;
- Upowszechnianie informacji dot. dostępu do działań profilaktycznych i interwencyjnych oraz placówek leczenia dla osób zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych i ich rodzin;
- Upowszechnianie poprzez umieszczenie w ogólnodostępnych miejscach informacji o numerach telefonów zaufania;
- Pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego. Ścisła współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w zakresie udzielania wsparcia finansowego i rzeczowego, zgodnie z przepisami o pomocy społecznej.

Wskaźniki monitorujące (roczne):

- ✓ liczba udzielonych porad/ konsultacji w Punkcie Konsultacyjnym GKRPA,
- ✓ liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego i posiedzeń grup diagnostyczno-pomocowych, w których brali udział członkowie GKRPA,
- ✓ liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta”,
- ✓ liczba działań informacyjnych,
- ✓ liczba kontraktów socjalnych zawartych z osobami uzależnionymi,
- ✓ liczba rodzin korzystających ze świadczeń GOPS z powodu uzależnień.

Okres realizacji: lata 2024-2027

III CEL SZCZEGÓŁOWY: Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.

Kierunki działań:

- Prowadzenie edukacji publicznej społeczności lokalnej w zakresie problematyki uzależnień, w tym FAS oraz przeciwdziałania przemocy poprzez działalność informacyjną m.in. poprzez zakup broszur, plakatów, ulotek z hasłami profilaktycznymi i rozprowadzanie ich na terenie gminy,
- Organizowanie i finansowanie szkoleń dla grup zawodowych zajmujących się działaniami w obszarze profilaktyki problemowej, w tym FAS oraz przeciwdziałania przemocy (np. nauczycieli, członków GKRPA, pracowników socjalnych, pracowników służby zdrowia w obszarze profilaktyki problemowej i przeciwdziałania przemocy);
- Wsparcie finansowe realizowanych psycho-edukacyjnych programów profilaktycznych, warsztatów profilaktycznych, spektakli profilaktycznych (w tym rekomendowanych programów profilaktycznych) z zakresu profilaktyki uzależnień od substancji oraz uzależnień behawioralnych i przemocy dla dzieci i młodzieży, a także dla ich rodziców prowadzonych na terenie szkół i innych placówek oświatowych i opiekuńczo-wychowawczych;
- Organizowanie i dofinansowanie wypoczynku letniego, zimowego, wycieczek, obozów wypoczynkowo-terapeutycznych dla dzieci i młodzieży pochodzących z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym oraz innych form wypoczynku z programem profilaktycznym dla dzieci i młodzieży;
- Wspieranie działań edukacyjnych oraz profilaktycznych polegających na organizowaniu lokalnych imprez profilaktycznych dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych ze szczególną dbałością o to by nie kojarzyły się one z promocją alkoholu, a miały na celu integrację rodzin oraz mieszkańców i zagospodarowanie czasu wolnego bez alkoholu i używek, promocję zdrowego, bezpiecznego stylu życia, zdrowia psychicznego;

- Propagowanie i udostępnienie materiałów informacyjnych, prenumerowanie czasopism i literatury fachowej z dziedziny profilaktyki i leczenia uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych;
- Dofinansowanie do organizacji zajęć pozalekcyjnych, w tym zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży z wykorzystaniem elementów programów profilaktycznych;
- Finansowanie dożywiania dzieci uczęszczających na zajęcia opiekuńczo-wychowawcze i socjoterapeutyczne;
- Upowszechnianie informacji na temat dostępu do działań profilaktycznych, interwencyjnych, pomocowych i placówek leczenia dla osób zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych oraz ich rodzin przez bieżącą aktualizację baz danych i ich udostępnianie;
- Prowadzenie lokalnych kampanii edukacyjnych oraz włączanie się w ogólnopolskie kampanie edukacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, uzależnień behawioralnych i przeciwdziałania narkomanii;
- Działania na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców oraz eliminowania z ruchu drogowego kierowców po użyciu środków odurzających, w tym współpraca z policją w zakresie wspólnego reagowania na występujące problemy (np. zakup alkometarów, narkotestów, sprzętu) i innych przedsięwzięć niezbędnych do realizacji różnych zadań związanych z profilaktyką uzależnień;
- Prowadzenie szkoleń dla osób posiadających zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

Wskaźniki monitorujące (roczne):

- ✓ liczba przeprowadzonych szkoleń,
- ✓ liczba zrealizowanych programów i kampanii profilaktycznych,
- ✓ liczba dzieci objętych dożywianiem uczestniczących w pozalekcyjnych zajęciach opiekuńczo-wychowawczych,
- ✓ liczba zakupionych materiałów edukacyjnych, ilość dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych,
- ✓ liczba przeprowadzonych rekomendowanych warsztatów profilaktycznych,
- ✓ liczba placówek prowadzących zajęcia opiekuńczo-wychowawcze i inne formy opieki,
- ✓ liczba podmiotów współpracujących,
- ✓ liczba działań podjętych na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców.

Okres realizacji: lata 2024-2027

IV CEL SZCZEGÓŁOWY: Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii.

Kierunki działań:

- Współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi polegająca na wymianie informacji, wspólnych inicjatywach na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przemocy;
- Wsparcie materialne i organizacyjne podmiotów i organizacji oraz osób fizycznych zajmujących się problematyką profilaktyki;
- Prowadzenie badań, monitorowanie problemów społecznych, związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, diagnoza w obszarze uzależnień;
- Wspomaganie grup samopomocowych, organizacji społecznych, sportowych, kościelnych, szkolnych propagujących w swoich programach profilaktykę alkoholową i narkotykową;
- Wspieranie działań organizacji pozarządowych na rzecz osób prowadzących zajęcia przeciwdziałające alkoholizmowi oraz innym nałogom poprzez dofinansowanie do różnego rodzaju imprez, zakupu sprzętu.

Wskaźniki monitorujące (roczne):

- ✓ liczba podmiotów i organizacji oraz osób fizycznych, którym udzielono wsparcia,
- ✓ liczba przeprowadzonych diagnoz,
- ✓ ilość organizacji, instytucji na terenie gminy, które realizują zadania z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy.

Okres realizacji: lata 2024-2027

V CEL SZCZEGÓŁOWY: Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

- Prowadzenie kontroli/ monitoringu punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży i poza miejscem sprzedaży;

- Informowanie właścicieli punktów sprzedaży alkoholu i sprzedawców dotyczące zasad sprzedaży i podawania napojów alkoholowych oraz zachęcanie do udziału w akcjach skierowanych do klientów w/w punktów;
- Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy;
- Występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego;
- Kształtowanie właściwych postaw reagowania społeczeństwa w sytuacjach sprzedaży alkoholu a w szczególności sprzedaż alkoholu osobom nieletnim i sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym;
- Sporządzanie opinii w celu wydawania i cofania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych;
- Inne działania podejmowane w zakresie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Wskaźniki monitorujące (roczne):

- ✓ liczba kontroli/monitoringu,
- ✓ liczba wydanych opinii,
- ✓ liczba interwencji,
- ✓ liczba spraw,
- ✓ liczba działań informacyjnych.

Okres realizacji: lata 2024-2027

VI CEL SZCZEGÓŁOWY: Wsparcie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej i klubów integracji społecznej.

Kierunki działań:

- Finansowanie zatrudnienia socjalnego uzależnionym od alkoholu i/lub narkotyków po zakończonym programie psychoterapii w zakresie leczenia odwykowego.

Wskaźniki monitorujące (roczne):

- ✓ liczba osób po zakończonym programie psychoterapii w zakresie leczenia odwykowego, którym sfinansowano zatrudnienie.

Okres realizacji: lata 2024-2027

VI 2. Realizacja i monitoring Programu

Koordynatorem niniejszego Programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baniach Mazurskich.

Realizatorami Programu są:

- 1) Gmina Banie Mazurskie;
- 2) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- 3) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baniach Mazurskich.

Współrealizatorzy:

- 1) Zespół Interdyscyplinarny;
- 2) placówki oświatowe;
- 3) policja,
- 4) Gminny Ośrodek Kultury i Promocji w Baniach Mazurskich;
- 5) Gminna Biblioteka Publiczna;
- 6) służba zdrowia;
- 7) organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- 8) osoby fizyczne.

Zadania Programu będą realizowane poprzez:

- ✓ Zlecanie zadań innym gminnym jednostkom organizacyjnym – w drodze zmiany dysponenta środków budżetowych;
- ✓ Zakupy i zlecenia zewnętrzne (konkursy ofert, zamówienia publiczne, bez stosowania ustawy prawo zamówień publicznych).

Monitoring programu będzie realizowany poprzez:

- ✓ Realizatorzy Programu składają do koordynatora programu sprawozdanie z realizacji zadań;
- ✓ Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych corocznie składa Wójtowi Gminy Banie Mazurskie sprawozdanie z prac Komisji;
- ✓ Wójt Gminy Banie Mazurskie sporządza raport z wykonania w danym roku gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii i efektów jego realizacji, który przedkłada Radzie Gminy w terminie do dnia 30 czerwca roku następującego po roku, którego dotyczy raport;

- ✓ Wójt Gminy Banie Mazurskie sporządza na podstawie ankiety opracowanej przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom informację z realizacji działań podejmowanych w danym roku, które wynikają z gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, i przesyła ją do Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w terminie do dnia 30 czerwca roku następującego po roku, którego dotyczy informacja.

VI 3. Zasady finansowania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

Źródła finansowania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii:

1. środki finansowe na realizację zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii pochodzą z dochodów budżetu gminy z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych,
2. zadania realizowane w ramach Gminnego Programu mogą być również finansowane z dotacji celowych oraz innych źródeł,
3. Wójt Gminy Banie Mazurskie ma prawo objąć szczególnym patronatem wybrane działania lub programy profilaktyczne.

VI 4. Zasady wynagradzania członków GKRPA

1. Za udział w realizacji zadań wynikających z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, członkom komisji przysługuje miesięczne wynagrodzenie w formie ryczałtu w wysokości: 10% minimalnego krajowego wynagrodzenia brutto dla Pełnomocnika Wójta, Przewodniczącego oraz Sekretarza GKRPA, 5% minimalnego krajowego wynagrodzenia brutto dla pozostałych członków GKRPA. W przypadku, gdy w miesiącu nie odbędzie się co najmniej jedno posiedzenie, wynagrodzenie w danym miesiącu nie przysługuje.
2. Podstawą wypłaty ryczałtu jest lista obecności podpisana przez członka komisji i potwierdzona przez przewodniczącego komisji lub Pełnomocnika Wójta.
3. Członkom komisji przysługuje zwrot kosztów podróży służbowych środkami komunikacji publicznej lub za użycie samochodu prywatnego związanego z działalnością komisji.

4. Podstawą wypłacenia zwrotu kosztów podróży jest potwierdzona i rozliczona delegacja służbowa podpisana przez Pełnomocnika Wójta Gminy Banie Mazurskie ds. realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.